

MARIKA TUDEER

Männnyissä tuoksuu uusi alku

LIND & CO

***Männnyissä
tuoksuu
uusi alku***

MARIKA TUDEER

*Männnyissä
tuoksuu
uusi alku*

LIND&CO

www.lindco.se
info@lindco.se

ISBN 9789168560489

KL 84.2

Nimikkeen automaattinen analysointi tietojen, erityisesti mallien, trendien ja korrelaatioiden, saamiseksi tekijänoikeuslain 13b §
("tekstin- ja tiedonlouhinta") mukaisesti on kielletty.

© Marika Tudeer ja Bokförlaget Lind & Co, 2026

Sitaatti luvussa 13: Yrjö Kokko, Pessi ja Illusia. WSOY 1944

Kansi: Laura Noponen

Kannen suunnittelussa on hyödynnetty tekoälyä.

Taitto: Markus Paajala

Kustantaja: Bokförlaget Lind & Co Ab,

Box 1052, 101 39 Tukholma, Ruotsi

Paino: Libri Plureos GmbH, Hampuri, Saksa

1.

Ida talutti hevosen portista ulos ja nousi satulaan vasta tiellä. Kevättalven iltapäiväaurinko heijastui männyistä ja sai rungot näyttämään entistä punaisemmilta. Oli satanut ohut kerros uutta lunta, ja sen pinnassa auringon säteet kimalsivat kuin timantit. *Demanten på marssnön*, Ida hyräili mielessään.

Ida pidätti hevosta hetken kävelyvauhdissa ennen kuin kiihdytti raviin ja päästi sen sitten laukkaan. Hän nautti vauhdista yhtä paljon kuin hevonen, joka oli seissyt tallissa edellispäivästä asti. Lähimetsässä hän antoi Nikolain kiihdyttää vauhtia entisestään, reitti oli heille tuttu. Jokapäiväiset ratsastusretket olivat tehneet hankkeen uran, jonka hienoinen lumisade oli vain niukasti peittänyt. Näitä hetkiä Ida rakasti. Näiden avulla hän kykeni paremmin tekemään raskasta työtään sairaalalla ja jaksoi hoitaa perheensä lisäksi vielä potilaita yksityisvastaanotolla.

Ida tiesi herättävänsä huomiota ja hämmennystä kauppalan asukkaissa. Hänellä oli ennen sotia hankittu ratsastusasu, jollaista moni ei ollut eläessään nähnyt. Ihmiset tuijottivat häntä hänen ratsastaessaan ohi, kaikki eivät kummastukseltaan saaneet edes tervehdittyä. Nainen hevosen selässä, ja vielä housuasussa! Kahden lapsen äiti ja eläinlääkärin rouva!

– Tuo on se kauppalansairaalan lääkäri, se, jolla on se hankala nimi, supistiin.

– Sekö, jolla on omakin vastaanotto tässä lähellä, siinä valkeassa huvilassa?

– Se. Ja sen mies on eläinlääkäri, tuli vasta rintamalta.

– Nytkö vasta? Johan muut tulivat kauan sitten.

– No niin, niin. Mutta tämä oli vielä Lapissa ja kauan sieläkin. Jotenkin koppavalta se herra vaikuttaa, rouva on ihan ystävällinen. Niin ja tuo on venäläisiltä otettu hevonen. Rouva ratsastaa sillä tästä ohi joka iltapäivä.

– Onpa erikoista tosiaan.

Idan mielestä hänen nimensä ei ollut ollenkaan vaikea, mutta hän ymmärsi sen olevan erikoinen. Heti Kauppisen perään piti saada sanottua Tegelfors, se taisi tehdä toisille tiukkaa. Ida ei ollut halunnut luopua alkuperäisestä nimestään mennessään naimisiin. Olisi hän voinut vaihtaa nimensä jo silloin, kun äiti oli avioitunut Juho Salinin kanssa, mutta ei ollut halunnut. Nimi Kauppinen oli muisto hänen omasta isästään, Matista. Paljon muuta muistoa ei ollutkaan, Ida oli ollut vasta neljävuotias kansalaissodan alkaessa. Siitä oli lähes kolmekymmentä vuotta.

Hevostakin kauppalan väki kummasteli. Nikolai ei todennotta muistuttanut tšekäläisiä työhevosia. Se oli musta ja kookas, silti kevytrakenteinen lämminveriratsu. Erland oli sen tuonut rintamalta sotasaalishevosena ja saanut lunastaa sen sodan jälkeen valtiolta. Oli vaikea ymmärtää, että venäläiset olivat tuollaisen elegantin, urheilullisen hevosen ylipäänsä sotaan vieneet. Oli varmasti Nikolain onni, että se päätyi suomalaisen haltuun jo varhaisessa vaiheessa, sotatälvissä se tuskin olisi taivasalla pitkään selvinnyt. Se ei edes ollut ehtinyt vauhkoon-tua sodan tuoksinassa, jossa moni rauhallinen työhevonenkin oli menettänyt hermonsä. Ei, Nikolai oli varma ja vakaa ratsu, jolla uskalsi ratsastaa kauppalassa, vaikka kaikkialla rakennettiin ja räjäyteltiin, ja autojakin oli yhä enemmän.

Talvella illat olivat pimeitä ja ratsastaminen oli jäänyt vähiin, mutta nyt keväällä Ida piti kiirettä ehtiäkseen joka päivä Nikolain kanssa metsälenkille ennen perheen yhteistä iltapäiväruokailua. Hän lähti sairaalalta lähes juoksujalkaa, kotimatka oli onneksi lyhyt. Pikku Ulla odotti häntä kotiportilla, he jutustelivat yhdessä samalla, kun Ida ensin vaihtoi vaatteet ja laittoi sitten tallilla hevosen kuntoon. Ulla mahtui satulaan Idan kanssa, mutta yhteisratsastuksilla he kävivät harvoin. Yleensä Ulla malttoi odottaa pihassa äidin palaamista.

Junan vislaus sekoittui hevosen kavioiden rytmikkääseen kopseeseen. Asema oli lähellä – ei, tarkkaan ottaen asemia ei ollut yksi vaan kolme. Suurin oli Helsingistä Hämeenlinnaan vievän pääradan asema. Toinen rata kulki Hyvinkäältä Hankoon ja kolmatta, pientä kapearaiteista, pääsi Högforsiin, tai Karkkilaan, joksi sitä nykyisin kutsuttiin. Tuon radan varressa oli Hunsala, ja se teki pikkuradasta Idalle erityisen tärkeän.

Karkkilasta oli kasvanut kauppala aivan kuten Hyvinkäästäkin.

Hyvinkäälle oli ollut helppo kotiutua. Kauppala laajeni koko ajan, mutta siellä oli yhä lyhyt matka kaikkialle: töihin sairaalalle ja lastentaloon, asemalle, kauppoihin, torille ja metsiin. Kaikkialla kasvoi mäntyjä, raikkaita, tuuheita mäntyjä, joiden tuoksussa oli hyvä hengittää.

Uuden kodin ja työpaikkojen etsiminen oli jäänyt Idan tehtäväksi. Sodan jälkeen synnytyslääkärille riitti töitä, oltiinpa missä päin Suomea hyvänsä, vaikka kotisynnytykset olivat yhä yleisiä. Lapsia syntyi paljon eikä aina ongelmitta. Varmasti lääkäripariskunnalle olisi jokin asunto löytynyt Helsingistäkin, vaikka asuntopula oli Helsingissä huutava. Ida kuitenkin kaipasi väljyyttä paitsi asumiselta myös koko naapurustolta. Tärkeää oli myös löytää pysyvä asuinpaikka ennen kuin Olavi aloittaisi kansakoulun.

Työ Hyvinkään sairaalan synnytyksiin keskittyvänä lääkärinä oli houkuttanut Idaa monestakin syystä. Vähäisin ei ollut sijainti: Pikkupässin vetämällä junalla pääsi Hunsalaan kahdessa tunnissa, ja Hunsalan asemalta oli synnyinkotiin enää muutaman kilometrin matka. Sen jaksoi hyvin kävellä. Yhtä kätevästi pääsi ”isolla junalla” toisille isovanhemmille Helsinkiin.

Sairaalatyön monipuolisuus sopi Idalle. Se oli kuitenkin vain osa hänen työtään. Kauppalansairaalassa Vaiveronkadun kauniissa puutalossa oli vain 11 sairaalapaikkaa, ja Ida saattoi heti alkuun neuvotella, ettei hänen työhönsä sisältynyt varsinaisia päivystyksiä. Se ei ollut ongelma. Sen sijaan tarjottuun työhön sisältyi lääkärinä toimiminen äitiys- ja lastenneurolassa kahtena päivänä viikossa. Sairaala- ja neuvolatyön ohessa Ida oli arvellut ehtivänsä hoitaa myös yksityispraktiikkaa, kunhan löytäisi hyvän kotiapulaisen huolehtimaan kodista sekä Ullasta ja Olavista. Kuin taivaan lahjana oli apulaiseksi saatu Helvi: leskirouva, jonka omat lapset olivat jo aikuisia, ja joka oli valmis muuttamaan perheeseen.

Kodiksi Ida oli löytänyt tilavan puutalon läheltä sairaalaa ja rautatieasemia. Mäntyjen katveessa kohosi kaksikerroksinen puutalo, jonka toisessa päässä oleva pienempi asunto oli kuin luotu lääkärin vastaanottotiloiksi. Ida oli oitis suunnitellut, että tarvittaessa päätyyn voisi remontoida myös eläinlääkärin vastaanottotilat, mutta varsinaiset eläinten hoitotilat tulisivat erilliseen piharakennukseen.

Olisi ollut mahdollista, ettei Erland olisi suostunut muuttamaan pois Helsingistä. Pelko osoittautui turhaksi, sillä lomalle saapunut Erland hyväksyi muutta mutkitta sekä talon että vastaanottotilat. Osaltaan hyväksymiseen vaikutti se, että naapurissa asui vossikkakuski, jonka talliin Erlandin Nikolai-hevonen mahtui asumaan. Itse asiassa järjestely oli ihanteellinen myös

hevosten kannalta: sekä Ida että Erland ymmärsivät, että hevosen ei ollut hyvä asua ja elää yksin. Ponteva-nimisestä ajurihevosesta ja Nikolaista tuli tallitoverit.

Nikolai oli muuttanut Hyvinkäälle ensimmäisenä. Erland ei suostunut ottamaan lämminverihevosta Lapin pakkasiin. Idalla ei tietenkään ollut mitään sitä vastaan, että hän hoiti Nikolaita Erlandin viipyessä Lapissa sodassa.

Ida oli palkannut työmiehet remontoimaan taloa ja tilannut muuttoauton. Helsingin pienessä asunnossa olleet huonekalut eivät heidän suurta taloaan täyttäneet, joten Ida oli kiertänyt huutokauppoja ja onnistunut sisustamaan talon mielestään asuinkelpoiseksi, vaikka sodan jäljiltä kaikesta olikin pulaa. Hänen veljensä Toivo ja Eero olivat tulleet Pilpalasta muuttoavuksi.

Kaikki tämä oli tapahtunut vuoden 1944 syksyllä. Erland pääsi kotiutumaan vasta runsasta vuotta myöhemmin, jolloin Olavi oli aloittanut koulunkäyntinsä ja perhe oli muutenkin ehtinyt asettua aloilleen uuteen kotiinsa.

Uutta eläinlääkärä oli paikkakunnalle odotettu. Naapurin Ponteva oli kaupungin ainut vossikkahevonon, sillä valtaosa vuokra-ajureista oli jo hankkinut autot, niin hankala kuin niitä olikin sodan jälkeen saada ostettua. Mutta vaikka ajurihevosia ei ollut, muita työhevosia yhä riitti lähiseudun maatiloilla, ja lehmiä vielä enemmän. Lähistöllä oli myös useita suuria kartanoita, ja vaikka niiden tilukset ja karjat olivat maanluovutusten myötä pienentyneet, navetat, sikalat ja lampolat työllistivät eläinlääkärä. Kanojen vaivat hoidettiin kirveellä omin avuin. Sama koski kaneja, joita yhdellä ja toisella oli perheidensä ruokavaliota monipuolistamassa. Sen sijaan taajaman koirat olivat uusi asiakaskunta, yhä useampi halusi vähintäänkin rokotuttaa koiransa, moni myös hoidattaa sen mahdollisia vaivoja. Jotkut hoidattivat jopa kissojaan.

Erlandille suuri työmäärä näytti sopivan. Mies, joka vielä jatkosodan aikaan oli selvästi kaivannut lomille ja ollut onnellinen aina perheensä luo päästyään, tuntui nyt etäiseltä ja poissaolevalta. Se kummastutti Idaa, mutta hän yritti ymmärtää. Rauhan oloihin sopeutuminen veisi aikansa. Hän ymmärsi myös vastuun, joka kaikkia ja etenkin jokaista lääketieteen ammattilaista näinä aikoina painoi. Sama koski häntä itseään: hän olisi voinut rajoittaa työskentelyn sairaalatyöhön ja omistaa muun ajan perheelle, mutta hän katsoi velvollisuudekseen olla potilaiden tavoitettavana myös kotivastaanotollaan edes jonkin aikaa päivittäin. Niinpä hänellä oli kyltti vastaanottohuoneen oven pielessä:

Lääkäri Ida Kauppinen-Tegelfors

Vastaanotto arkisin kello 6 – 7 ip.

Muina aikoina soita kelloa.

Samaa ohjetta kellon soittamisesta noudattivat eläinlääkärin apua tarvitsevat. Ida joutui usein hoitamaan Erlandinkin potilaita, jos eläinlääkäri sattui olemaan potilaskäynnillä. Ja sitä hän sattui usein. Kotona ollessaan heistä kumpikaan ei kieltäytynyt lähtemästä potilaiden luo, olipa kellonaika mikä hyvänsä. Siinä mielessä he toimivat kunnanlääkärien tapaan.

Onneksi oli Helvi. Helvi hoiti paitsi lapset myös kodin työt, usein lisäksi puutarhan, vaikka Ida sen itse oli kesällä 1945 perustanut ja halusi siitä itse huolehtia. Aina aika ei vain kerta kaikkiaan riittänyt.

Heidän elämänsä oli siis asettunut uomiinsa. Töitä oli paljon, mutta se oli juuri sellaista työtä mitä Ida oli halunnutkin tehdä, ja samoin hän tiesi Erlandin kokevan omasta työstään. Miksipä tämä muuten olisi viettänyt kaikkea aikaansa töissä?

Oli onni asua näin lähellä synnyinkotia ja sen rakkaita ihmisiä, aikaa maalla käynteihin vain oli kovin vähän. Pikkujuna

MÄNNYISSÄ TUOKSUU UUSI ALKU ON ROMAANI SODANJÄLKEISEN SUOMEN JA SEN VAHVOJEN NAISTEN SELVIYTYMISESTÄ.

Eletään jälleenrakennuksen vuotta 1946. Ida on nuori synnytyslääkäri ja perheenäiti Hyvinkäällä. Yhteydet lapsuuden Pilpalaan ovat yhä tiiviit, vaikka Idan ammatti ja sosiaalinen asema ovat kaukana piikamökin pihasta.

Aviomies Erland on palannut sodista fyysisesti ehjänä, mutta kokemukset eläinlääkärinä rintamalla ovat ottaneet koville. Ida ymmärtää sotatraumoja ja miehen työkiireitä, mutta vähitellen mustasukkaisuus ja epäilykset alkavat kalvaa mieltä. Kun totuus lopulta alkaa paljastua, Idalta vaaditaan päättäväisyyttä ja voimaa.

Idan elämästä kertovassa kirjasarjassa on julkaistu aikaisemmin seuraavat painetut teokset:

Lähteen rannalla elämä

Ida, yhteiskoululainen

Idan joulut

WWW.LINDCO.SE * 84.2 * ISBN: 978-91-6856-048-9

KANNEN KUVA ON LUOTU TEKOÄLYN AVULLA

9 789168 560489